

DOCTOR SUBTILIS

Josep Massot, monjo a Montserrat, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, feiner impenitent, de ferrenca voluntat, mallorquí de mena, assenyat com cap altre, és, nogensmenys, un cas extrem de mansuetud. Qualsevol altre que aplegués les seves fidelitats i les seves dèries —diguem-ne nacionals— tindria un tarannà, si més no, un xic aspre o de més punyent aparença que no pas el que és propi del pare Massot.

La seva obra objectiva, per dir-ho d'alguna manera, és ben palesa. I reconeguda. Fundà, dins l'Institut, una de les molt significatives societats filials, la Societat Catalana de Llengua i Literatura. I també una revista, *Randa*. Des de l'any 1972, quan havia fet els trenta anys, començaren a aparèixer els seus estudis sobre la vida i la història mallorquines contemporànies, que havien d'esdevenir una font essencial per al nostre coneixement dels aspectes més terribles d'una Guerra Civil i d'una postguerra que es peixà cruelment damunt el poble balear. Només per això, els diversos guardons que li han estat atorgats —des del Premi Francesc de Borja Moll, el 1989, fins a la Creu de Sant Jordi que rebé el 1996, o el Nacional de Cultura Popular que li oferí la Generalitat catalana el 1997— han estat justificats amb escreix. Hi ha molt més, però, en Josep Massot és l'esperit constant, infatigable, rere «la PAMSA», és a dir, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat (que editen la cabdal revista *Serra d'Or*, la que a tots nosaltres ens ha aplegat i aplega. La revista on, alguns, publicàrem un dia cada cop més llunyà un primer escrit malgirbat. També confegeixen la sèrie «Escriptors i erudits contemporanis» —ja n'han sortit vuit volums!—, una font essencial per a conèixer la nostra història intel·lectual i les vicissituds de la vida cultural catalana).

Any rere any, en Josep Massot, el pare Massot per a tanta gent, guia i acomboia els premis Serra d'Or de la Crítica, els més indepen-

dents, els més originals i, val a dir, els més exquisits que hom atorga a casa nostra. Són uns premis que gaudeixen d'una atmosfera d'intimitat, joia i senzillesa, que mai no soscaven el seu extrem prestigi cultural i intel·lectual. No sé com s'ho fa, en Josep Massot, però és sempre emocionant veure'l any rere any presentant poetes, novel·listes, assagistes, lletraferits de tota mena, com qui no fa la cosa, davant una comunitat intel·lectual alhora embadalida, somrient i contenta de trobar-se davant el pare Massot, desempallegada d'altres situacions prou més properes a la festa cultural entesa com un espectacle triomfal. En Josep Massot té una visió tan tossuda de la cultura, a la qual ha dedicat la seva vida, com és amable el seu capteniment per a fer-la florir.

Quan guaito al voltant per escatir com són els nostres contemporanis que pertanyen al que podríem anomenar «la nostra comunitat de les lletres», no trobo ningú com en Josep Massot. Sempre amb la seva dolça amabilitat mesclada d'un art per a atrapar en ple vol el talent literari, la vàlua artística, l'aportació a la saviesa lingüística, sovint desconeguda. Sempre troba el mot just quan revela aquella aportació que ve a enriquir-nos. I sempre sap anunciar-ho amb una certa tremolor a la veu, amb paraules fines, i un somriure permanent un xic murri. Amic sempre dels matisos, de les qualificacions adients quan jutja gent o esdeveniments i ferm en la seva atribució serena de responsabilitats —quan això escau—, en Josep Massot i Muntaner haguera estat qualificat de *doctor subtilis*, en un altre temps, pels filòsofs medievals. Avui, uns quants segles més tard, al XXI de l'era cristiana, el pare Massot és, sens dubte, el doctor subtil de casa nostra.

SALVADOR GINER

President de l'Institut d'Estudis Catalans (2005-2013)

Des de fa temps, l'abat de Montserrat convida a visitar l'abadia els equips de govern que cada quatre anys han estat escollits pels membres de l'Institut d'Estudis Catalans per a menar la institució. No cal dir que sempre hi hem anat, agraïts per la deferència que se'ns fa i contents de poder visitar Montserrat per dins i compartir unes hores amb la comunitat religiosa, els membres de la qual són també homes de ciència com nosaltres, a més d'homes de Déu. Alguns monjos han estat i són, també, membres de l'Institut.

Gairebé sempre, el monjo que ens fa de cicerone per l'interior i l'exterior del monestir en aquestes ocasions, que ens ensenya les meravelles servades a l'espectacular biblioteca, que ens guia per les sales del magnífic museu i que ens il·lustra amb la informació pertinent (i també la que no sabríem trobar registrada enlloc i que, per això mateix, és més interessant), és el pare Josep Massot.

Josep Massot és un compendi de sabers. Filòleg, historiador, editor, escriptor (amb una extensa producció historiogràfica); membre de l'Institut, de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (amb càrrecs directius en totes aquestes entitats); fundador de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'IEC; director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, de *Serra d'Or*, de *Randa*; conservador del fons de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya; Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, Premi Nacional de Cultura Popular, Creu de Sant Jordi...

Totes aquestes activitats i distincions que li han estat atorgades no s'entendrien sense una tasca continuada, aprofundida, febril, immensa, que l'ocupa la major part de les hores del dia (i de la nit) i que li ha permès deixar una obra amplíssima, erudita i variada que ha contribuït,

entre altres coses, a fer conèixer l'impacte de la Guerra Civil i de la postguerra a les Illes Balears, i l'estol d'*Escriptors i erudits contemporanis*. Encara que radicat des de fa molts anys a Catalunya, Massot coneix bé el món intel·lectual mallorquí, i hom diria que disposa d'una xarxa d'informadors, a les Illes i arreu dels Països Catalans, que el mantenen contínuament assabentat de les darreres notícies no solament acadèmiques i culturals, sinó també polítiques i socials en general.

Un dels entrevistadors del pare Massot esmenta la seva «erudició polifacètica» i l'encerta pel que fa a les activitats intel·lectuals del benedictí, ben diverses i dedicades tant al món medieval com al contemporani, a la literatura com a la història, a la llengua com al folklore, a Montserrat i al país. Però, en canvi, aquesta multiplicitat de facetes no correspon en absolut a la persona, d'una solidesa monolítica, de pedra picada. La bona disposició del pare Massot per a promoure els estudis de recerca històrica i literària, per a ajudar els altres en aquestes tasques, per a divulgar l'alta cultura mitjançant articles, llibres i revistes, per a posar pau en els conflictes acadèmics, així com el seu caràcter bonhomíós, i alhora ferm quan cal, el converteixen en una figura fonamental de la nostra cultura.

No sé si les entrevistes aplegades en aquest volum per iniciativa de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, que ell fundà ara fa tres dècades, en un homenatge ben merescut, ens descobriran tota la rica personalitat de Josep Massot. Però cal agrair l'esforç per a donar a conèixer l'home i l'obra a un públic no sempre conscient de l'excel·lència dels nostres savis. I el pare Massot ho és.

JOANDOMÈNEC ROS
President de l'Institut d'Estudis Catalans (2013-)

Darrerament, el pare Josep Massot i Muntaner ha estat objecte d'una sèrie de merescuts homenatges. El 2011 va complir setanta anys, i un després —coincidint amb els quaranta de director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat— Òmnium Cultural el va guardonar amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. I és que de mèrits no n'hi falten, a un treballador incansable com ell, ja sigui com a estudiós de la literatura popular catalana o de la guerra civil a Mallorca, com a editor, com a forjador d'una infinitat de projectes al servei de la nostra cultura i del nostre país.

Sense anar més lluny, podem dir que la Societat Catalana de Llengua i Literatura ha estat una creació seva. Quan l'any 1946 Ramon Aramon i Serra creà la Societat Catalana d'Estudis Històrics, com a filial de la Secció Històrico-Arqueològica i de la Secció Filològica, la dividí en tres seccions: la d'Història, la d'Art i Arqueologia i la de Llengua i Literatura. A la fi de la dictadura franquista, amb la recuperació de les institucions catalanes i el reconeixement oficial de l'Institut d'Estudis Catalans, s'acordà que aquestes tres seccions passarien a actuar autònomament i s'encarregà a Josep Massot la revitalització de la Secció de Llengua i Literatura de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. L'any 1985 se'n presentà la nova comissió gestora, formada per Lola Badia, M. Teresa Cabré i Castellví, Josep Massot i Muntaner, Josep Moran i Enric Sullà. La vitalitat demostrada per aquesta secció en aquest període de funcionament autònom va fer que els responsables de l'IEC decidissin convertir-la en una societat independent: la Societat Catalana de Llengua i Literatura —adscrita a la Secció Filològica—, que es presentà oficialment el 5 de novembre de 1986. Durant el primer any, la mateixa comissió gestora s'encarregà de posar-la en marxa fins a l'elecció de la nova junta. Josep Massot en fou el pri-

mer president, entre 1987 i 1990. Des d'aleshores, la seva dedicació a la nostra societat, dins —en fou vicepresident entre 1995 i 2009— i fora de la Junta, ha estat constant. Però és que també ha estat el creador i primer director de la revista de la societat, *Llengua & Literatura*, des de l'aparició del número 1 (1986) fins al 21 (2010), i continua formant part del consell de redacció. Això vol dir, com és fàcil d'entendre, una infinitat d'hores i d'esforços per fer que tot surti bé i arribi a bon port, sempre amb la seva habitual generositat i la voluntat d'ajudar tothom.

A la Societat Catalana de Llengua i Literatura, com es desprèn del que acabo de dir, no ens calia cap excusa ni cap xifra rodona per homenatjar un savi com el pare Massot, que ha treballat —i treballa!— tant per a nosaltres. Només ens calia pensar en una bona manera de fer-ho. I ens va semblar que estaria bé d'aplegar en un volum les poques entrevistes que ha concedit al llarg dels anys, és a dir, fent-lo parlar a ell de la seva vida, la seva obra i els seus projectes. I és amb molt de goig que avui publiquem aquest recull que li oferim.

Estimat Josep, mestre i amic, per molts anys i moltíssimes gràcies!

AUGUST BOVER I FONT

President de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (1995-2012)

Poques coses podien satisfer-me tant com haver pogut contribuir a l'edició d'aquest homenatge a Josep Massot i Muntaner per part de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, de la qual va ser fundador i primer president. El projecte, de fet, arrenca del 2011, quan el pare Massot feia 70 anys, però, per circumstàncies que no escau detallar, s'ha anat dilatant fins ara. D'aquest ajornament en donen fe els pròlegs de Salvador Giner i d'August Bover, sota les presidències respectives dels quals va néixer la iniciativa de preparar el present volum, que ara, per compensar el retard, ha pogut enriquir-se amb dues entrevistes més.

Les paraules dels tres prologuistes precedents em deixen ben poc per afegir. Diré, en tot cas, que no conec ningú, que, com Josep Massot, generi tantes adhesions unànimes. A la seva infatigable activitat investigadora, acadèmica, editorial i cívica —és l'home que treballa més d'aquest país—, hi suma una voluntat constant de servei i una proverbial generositat humana i intel·lectual sense falla. Tots els que hem tingut i tenim el goig de tractar-lo podem acreditar-ho a bastament. I no dubto gens que compartim el viu desig que de la seva presència en continuem gaudint molts anys més.

MANUEL LLANAS

President de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (2012-)